

УДК 378

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-91-4-44-56>

ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОЗИТИВНОЇ ДИНАМІКИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Н. Граматик

ORCID 0000-0002-0374-6954

Гармонія взаємодії людини з природою є загальносвітовим законом. Недарма сучасна наука наполегливо доводить необхідність коеволуції людини і природи, що, зокрема, передбачає внутрішню гармонію особистості як провідну умову гармонії зовнішнього світу, у тому числі і природи. Оскільки екологічні негаразди зумовлені перш за все кризою цінностей, не аби якого значення набуває проблема формування екологічної компетентності в учнівської молоді, ключова роль у вирішенні якої належить саме вчителю природничої освітньої галузі.

Передумовою становлення відповідальності громадян України у спілкуванні з природою є екологічна грамотність, яка в умовах складного перехідного періоду має важливе значення у вирішенні не лише важливих соціально-економічних проблем в рамках сталого розвитку, а й покликана допомогти усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих задач.

Відтак, осягнення нерозривного зв'язку з природою передбачає наявність екологічної компетентності як однієї з ключових Нової української школи. Посилення екологічної складової сучасної природничої освіти, обумовлено перш за все необхідністю формування культури здорового і безпечного способу життя, що є одним з основних напрямків розробленої в Україні концепції духовно-морального розвитку і виховання школярів.

Зазначене й визначає своєрідність педагогічної діяльності майбутніх бакалаврів природничих наук. Нове розуміння ролі сучасного вчителя природничих наук зумовлює відповідні високі вимоги як до особистості, так і до рівня його екологічної компетентності, як важливого складника професіоналізму майбутнього викладача.

Еколого-педагогічна компетентність в системі багатоаспектної професійної діяльності майбутніх бакалаврів

природничих наук виступає першоосновою формування екологічних норм відношення до світу природи, проектування значущих ціннісних орієнтацій у свідомість вихованців.

Ключові слова: екологічна освіта і виховання, ціннісне ставлення до природи, компетентність, еколого-педагогічна компетентність, Нова українська школа, професіоналізм учителя.

Постановка проблеми. Ресурсовиснажлива індустріалізація соціально-економічного розвитку держави, зростання матеріальних і духовних потреб сучасного суспільства значно ускладнюють процес оптимізації взаємодії суспільства і природи. Педагогічний аспект даної проблеми взаємопов'язан із готовністю та здатністю транслювати комплексні екологічні знання, вміння і ціннісні орієнтації майбутніми бакалаврами природничих наук.

Загально визнано, що соціальна роль вчителя полягає в перетворенні загально визнаних цінностей, зокрема й екологічної культури в особистісно-значущі для учнівської молоді. Крім того, педагогічний вплив вчителя повною мірою визначає і певну модель екологічно доцільного ставлення до природи. Відтак, гуманістична стратегія педагогічної діяльності сучасного вчителя повинна враховувати сутнісні зміни культурно-ціннісних орієнтацій та соціально-моральних позицій, а також забезпечувати випереджаючий розвиток його особистості в цілому.

Отже, актуалізується проблема сформованості у майбутніх бакалаврів природничих наук саме еколого-педагогічної компетентності, яка визначає ступінь розвитку їх професіоналізму.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що нині в педагогічній галузі актуалізується інтерес до питання підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу. Зокрема, розробці фундаментальних питань щодо формування екологічної культури студентів педагогічного закладу вищої освіти присвятили науковці М. Кисильов, О. Король, В. Крисаченко, П. Пономарьова, Г. Пустовіт, М. Хилько. Екологічній підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін присвячені наукові праці Т. Нінової, С. Саунової, С. Совгіри, О. Чернікової та інших дослідників. Екологічна компетентність як важлива якість особистості майбутнього педагога була предметом дослідження І. Коренева, С. Рудишин, Л. Титаренко, С. Шмалей та інші.

Принягідно зауважимо, що проблемі підготовки майбутніх учителів біології до реалізації завдань екологічної освіти і виховання присвячені наукові праці Н. Баярко, Н. Калініченко, Я. Логвінової, В. Танської, Е. Флешар та інші.

Компетентнісно зорієнтований підхід до професійної підготовки майбутніх учителів продовжує набувати свого розвитку в працях зарубіжних дослідників. Так, шляхи підвищення рівня екологічної компетентності вчителя досліджує J. Lackney. Обґрунтування важливості екологічної обізнаності в процесі професійної підготовки вчителя представлено а науковому доробку S. Martin. Принагідно зазначимо, що компетентність, зокрема й еколого-педагогічна, через виключну значущість у структурі якостей особистості та невід'ємної складової його професіоналізму виступає об'єктом підвищеної уваги вчених (Е. Макарової, А. Семенова, Р. Степанець). Разом з тим, наукових досліджень з проблеми формування і розвитку еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук нам виявити не вдалося.

У контексті освітніх реформ в Україні, завдання формування еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук набуває особливе значення. Саме своєрідність предметної діяльності саме вчителя природничих наук виступає потужним важелем формування еколого-орієнтованого світогляду школярів у контексті ідеї інтеграції знань.

Окреслені пріоритети соціального замовлення, нової траєкторії розвитку вітчизняної освіти зумовлюють об'єктивні протиріччя між змістом підготовки майбутнього педагога та об'єктивними потребами шкільної практики з екологічної освіти і виховання школярів. Варто зазначити, що саме багатоаспектність педагогічної діяльності вчителя природничої галузі передбачає готовність до вирішення екологічних проблем.

У зв'язку з цим, **мета статті** полягає у висвітленні сутності феномену «еколого-педагогічна компетентність майбутніх бакалаврів природничих наук» у контексті набуття ними професіоналізму.

Виклад основного матеріалу. Новий шкільний курс «Природничі науки», який об'єднує компоненти галузі «Природознавство», покликаний сформувати в учнів систему знань з основ природничих наук, необхідну для адекватного світосприймання і уявлення про сучасну природничо-наукову картину світу, опанування науковим стилем мислення, усвідомлення способів діяльності і ціннісних орієнтацій, що дозволяють зрозуміти наукові основи сучасного виробництва, безпечно жити у високотехнологічному суспільстві і цивілізовано взаємодіяти з природним середовищем. У зв'язку з цим, ключова роль в системі екологічної освіти і виховання підлітків належить вчителю природничих наук, оскільки саме з діяльності представників цього фаху розпочинається складний ланцюг основних взаємопов'язаних процесів, який схематично можна представити як «вчитель – учень – природа». Отже, інтеграційний характер

природничих знань про взаємодію системи людина – природа – суспільство, а також дидактичні особливості викладання шкільного курсу «Природничі науки» передбачає наявність у вчителя еколого-педагогічної компетентності.

Безумовно, що результативне екологічне виховання учнівської молоді – це вимога часу. Вагомість еколого-педагогічної діяльності саме вчителя природничих наук обумовлюється ще й віковими особливостями учнів старшої школи. Саме свєрідність юнацького віку дозволяє вчителю-предметнику збагачувати мотиваційну складову відношення учнів до природи. Крім того, система інтегрованих природничих знань виступає основою для здійснення багатогранної самооцінки взаємодії людства з природою.

Так, за результатами досліджень більша частина випускників шкіл характеризується позитивним ставленням до природи, усвідомлюють важливість охорони природи, проте не завжди підкріплюють особисту позицію практичною діяльністю та поведінкою (Пустовіт, Колонькова та Пруцакова, 2014).

Таким чином, багатоаспектність педагогічної діяльності вчителя природничих наук, враховуючи специфіку предмета, виявляється в просвітницькій, виховній та методичній функціях, спрямованих на формування природничо-наукового світогляду учнів як системи поглядів на об'єктивний світ і місце людини в ньому, ціннісного відношення особистості до оточуючого середовища, усвідомлення взаємозв'язку свідомості з соціальним і природним середовищем.

Оскільки процес екологічної освіти і виховання довготривалий та багатоступеневий, який залежить від низки соціальних та педагогічних факторів і особистісних чинників, а також вікових особливостей учнів, особливо виділяється проблема підвищення еколого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя природничих наук, яка виступає в якості критерію його готовності до здійснення корекції сучасної споживчої культури за принципом екологічності.

Принагідно зауважимо, що О. Дубасенюк, осмислюючи концептуальні засади теорії професійної виховної діяльності вчителя, зазначає, що професійна компетентність виступає важливим показником професіоналізму, хоча й не єдиним, а поряд з професійно-педагогічною спрямованістю та педагогічними здібностями (Компетентність саморозвитку фахівця..., за ред. Кічук, с. 12). Отже, стає очевидним, що саме еколого-педагогічна компетентність фахівця є універсальним виміром успішної реалізації ключових завдань Концепції екологічної освіти України.

Необхідно зауважити, що плідність еколого-педагогічної діяльності цілком залежить від сформованості особистісних і професійних якостей майбутнього бакалавра природничих наук, а саме: високий рівень екологічної грамотності, розвинену екологічну культуру і екологічну свідомість, вміння застосовувати сучасні еколого-освітні технології в педагогічній практиці.

Загальновідомо, що освіта є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця і громадянина. З огляду на це, вища педагогічна освіта – основний етап професійного становлення майбутніх бакалаврів природничих наук, формування їх еколого-педагогічної компетентності.

Посилаючись на думку Дж. Равена про те, що професійна компетентність включає такі компоненти, як вузькоспеціальні знання, вміння, конкретний спосіб мислення, відповідальність за свої дії, дає нам підстави вважати показниками еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук інформаційну та організаторську функції педагогічної діяльності. Перш за все, це пояснюється задіяністю та дієвістю природничих знань. Сучасний вчитель природничої галузі повинен володіти великим обсягом систематизованих знань комплексного характеру. Відзначимо, що розкриття в змісті навчального предмета «Природничі науки» основних екологічних ідей у відповідності з конкретними науковими поняттями навчального курсу – головне завдання вчителя-предметника та основний засіб його координаційної діяльності з організації екологічної освіти. Організаторська функція педагогічної діяльності вчителя передбачає не лише включення школярів у різноманітні види екологічної діяльності, а й використання освітнього простору з метою формування екологічної культури в учнівської молоді. У зв'язку з цим, важливо, щоб і сам учитель поєднував у собі необхідний і достатній ступінь екологічної обізнаності і професійної компетентності, чітко усвідомлював соціально детерміновані цілі, зміст і засоби екологічної освіти й виховання учнів.

Намагаючись поглибити наукові уявлення про суттєві аспекти набуття майбутнім учителем природничих наук професійної компетентності, ми зацікавилися науковим фондом щодо визначення поняття «еколого-педагогічна компетентність». Зокрема, аналіз наукових джерел дозволяє, з одного боку, конкретизувати погляди дослідників щодо сутності окресленого поняття, з другого ж – окреслити специфіку еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук в логіці системи неперервної екологічної освіти особистості.

Так, аналітичний огляд наукових джерел, в яких безпосередньо або опосередковано досліджується змістове наповнення поняття «екологічна компетентність», дозволило принаймні деталізувати сучасне наукове знання щодо формування досліджуваного феномену.

Насамперед констатуємо, що різні аспекти конструкту «екологічна компетентність» знайшли віддзеркалення у дослідженнях тих науковців, які безпосередньо вивчають проблематику підготовки майбутнього педагога, зокрема, Н. Олійник (2005) (результат професійної підготовки студентів), С. Рудишин (2016) (здатність відповідально і ефективно реалізовувати стратегію екологізації суспільної свідомості), Л. Титаренко (2007) (здатність застосовувати екологічні знання і досвід у професійній діяльності), Ю. Шапран (2012) (складова професійної компетентності). Науковці єдині у визнанні, що екологічна компетентність особистості виявляється у її здатності приймати рішення, діяти на основі ієрархії суспільно і особистісно значущих цінностей, використовуючи набуті знання і досвід.

Осмилення вищезазначеного дозволяє стверджувати, що завдання вищої школи полягає не лише у формуванні екологічно відповідального ставлення майбутніх учителів до природи на рівні знань і почуттів, а й спрямувати практико-орієнтоване навчання на опанування студентами соціально-екологічного досвіду. Принагідно зауважимо, що під соціально-екологічним досвідом слід розуміти взаємодію людини з природним середовищем, в основі якої є усвідомлення природи як цінності.

Говорячи безпосередньо про вчителя природничих наук як носія екологічних знань, слід відмітити, що в рамках професійної діяльності педагогічний аспект еколога-орієнтованої діяльності виявляється в готовності збагачення пізнавальної, емоційно-ціннісної, поведінкової і моральної сфер учнівської молоді, стратегічна мета якого – формування екологічного світогляду. Вчитель як суб'єкт освітнього процесу виступає організатором безпосередньої чи опосередкованої взаємодії учнів з навколишнім природним середовищем, в процесі якого формується внутрішній мотив – потреба захисту природи.

У зазначеній площині конструктивністю, на наш погляд, вирізняється думка В. Стрельникова відповідно того, що педагогічна компетентність – це глибоке знання педагогом навчально-виховного процесу, сучасних проблем педагогіки, психології та предмета викладання, а також уміння використовувати ці знання у своїй предметній діяльності (Компетентність саморозвитку фахівця... за ред. Кічук, с. 14).

Існують й інші дослідницькі позиції (В. Коваль, Р. Мельниченко, О. Тімець, І. Третяк) щодо розуміння сутності досліджуваного феномену.

Зокрема, представники професійної педагогіки розглядають змістову характеристику еколого-педагогічної компетентності більш широко, з огляду на поліфункціональність вчителя природничих дисциплін.

Отже, як небезпідставно зауважує Р. Мельниченко, еколого-педагогічна компетентність – це інтегративна властивість особистості, що виражається в сукупності компетенцій в психолого-педагогічній галузі знань, а також здатності чинити активний вплив на процес розвитку ціннісних характеристик особистості, попереджати і усувати негативні прояви поведінки (Мельниченко, 2013).

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що еколого-орієнтована спрямованість майбутнього вчителя природничих наук знаходиться у тісному зв'язку з педагогічною діяльністю, що складає основу його еколого-педагогічної компетентності, в структурі якої виокремлюють предметний, професійно-орієнтований та ціннісний компоненти.

Крім того, формування еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук передбачає трансформацію свідомості в процесі оволодіння фахом. В даному випадку важливу роль відіграє світоглядна орієнтація студентів у складному комплексі екологічних проблем, яка включає глибоке знання соціально-природничих питань регулювання природних процесів.

Варто зазначити, що еколого-педагогічна компетентність як важлива якість майбутнього фахівця на даному етапі є затребуваною у багатьох сферах соціальної практики. Перш за все це пов'язано з різноманітністю напрямів освіти, де в кожному з них різні компоненти даної компетентності мають різний ступінь значущості. З огляду на це, спираючись на узагальнені погляди М. Гладиш, додамо, що для студентів природничих спеціальностей визначальне значення в структурі еколого-педагогічної компетентності має саме діяльнісно-практичний та аксіологічно-мотиваційний компоненти, у той час як для майбутніх гуманітаріїв – когнітивний та соціокультурний складові (Гладиш, 2018).

Отже, якщо виходити із своєрідності професійної підготовки майбутніх бакалаврів саме природничих наук, еколого-педагогічну компетентність доцільно розуміти як важливу особистісну якість вчителя, яка визначає ступінь розвитку його професійного становлення і здатність на високому рівні забезпечувати екологічну освіту і виховання учнів.

Із зазначеного контексту зрозуміло, що основою еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук є екологічна грамотність. Потреба в гармонізації взаємовідносин учителя з природою реалізується через екологічну освіту. Таким чином, процес екологічної освіти доречно розглядати не лише як засіб формування готовності

студентів до екологічно доцільної діяльності, а й досягнення головних цілей – формування розвиненої особистості та висококваліфікованого педагога. У свою чергу, екологічне виховання студентської молоді як невід’ємної складової формування еколого-педагогічної компетентності передбачає перш за все самоосвіту та самовиховання студентської молоді. Як наслідок, організація екологічного виховання майбутніх педагогів передбачає створення своєрідного еколого-педагогічного осередку, яке, перетворюючи соціальне в індивідуальне, продукує екологічну культуру.

В контексті нашого дослідження значний інтерес становить наукова позиція І. Зайцевої в аспекті осмислення, що провідними компонентами еколого-педагогічної компетентності не тільки і не стільки екологічних знань, досвіду, психолого-педагогічної обізнаності, а й, насамперед, екологічного мислення, екологічної культури, екологічної поведінки особистості. Всі вищезазначені складові утворюють єдиний зміст суцільного процесу становлення еколого-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів природничих наук та забезпечують її цілісність.

У свою чергу І. Січко, характеризуючи процес формування еколого-педагогічної компетентності майбутнього педагога, до його компонентів відносить: перетворення системи уявлень у екоцентричний світогляд, що забезпечує включеність особистості до світу природи; формування відповідального ставлення до природи як екологічної стратегії поведінки; набуття системи компетентностей (предметна, методична, професійна), які визначають здатність організації та управління еколого-педагогічним процесом.

З огляду на вищезазначене, цілком очевидно, що зміст екологічної підготовки майбутніх бакалаврів природничих наук повинен відображати і враховувати мотиви пізнання екологічних питань, а також особистісні характеристики студентів як знання та вміння. Отже, ефективність становлення еколого-педагогічної компетентності майбутнього бакалавра природничих наук цілком залежить від власної життєвої позиції особистості.

Для майбутніх бакалаврів природничих наук важливе усвідомлення цілісності еколого-орієнтованої діяльності в системі природничої освіти школярів, яка виявляється в необхідності вирішення екологічних і педагогічних завдань, що в свою чергу виступає важливою умовою формування еколого-педагогічної компетентності.

Висновки. Отже, еколого-педагогічна компетентність як складне особистісне утворення є багатокомпонентним поняттям, яке в науковому знанні характеризується з точки зору соціокультурного, діяльнісного, комунікативного та професійного підходів, які взаємодоповнюють один

одного. Складне переплетення знань, умінь та дій, орієнтованих на соціально-педагогічну реальність ставить високі вимоги до особистості вчителя природничих наук, здатності поєднувати свою індивідуальність з оновленими стратегіями освіти.

Окреслене поле наукового пошуку не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективними напрямками подальшого вивчення проблеми вважаємо доцільним дослідження її у контексті предметної підготовки майбутніх бакалаврів природничих наук.

Література

1. Баюрко Н. В. Підготовка майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи. Вінниця : ТОВ «Нілан_ЛТД», 2017. 256 с.
2. Гладиш М. О. Екологічна компетентність майбутніх фахівців соціальної сфери. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, RS Global Sp. z O.O., Warsaw, Poland, 2018. Вип. 8(12). URL : [archive.ws-conference.com > wp-content > uploads > ijitss0158](http://archive.ws-conference.com/wp-content/uploads/ijitss0158) (дата звернення: 5.09.2019).
3. Компетентність саморозвитку фахівця: педагогічні засади формування у вищій школі / за ред. Н. В. Кічук. Ізмаїл: ІДГУ, 2007. 236 с.
4. Концепція екологічної освіти України. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2002. № 7.
5. Левчук Н. В. Сутнісні характеристики компетентності майбутнього вчителя природничих дисциплін у галузі екологічної освіти. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Методика викладання природничих дисциплін у вищій та середній школі», XIX Каришинські читання (Полтава, 17 травня 2012р.)* / Полт. нац. пед. ун-т імені Г. Короленка / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2012. С. 393-394.
6. Логвінова Я. О. Екологічна компетентність особистості – передумова збереження здоров'я людини. *Здоровий спосіб життя – здорова нація – здорове суспільство: зб. тез доп. I Всеукр. наук.-практ. конф. (Кіровоград, 8-9 квіт. 2010 р.)*. Кіровоград : КНТУ, 2010. С. 83-84. URL : http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6038/1/ilovepdf_com-83-84.pdf (дата звернення: 31.08.2019).
7. Мельниченко Р., Танська В. Екологічна компетентність вчителя як передумова здійснення неперервної екологічної освіти і виховання. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2013. Вип. 4(2). С. 271–275. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_rmfm_2013_4%282%29_72 (дата звернення: 31.08.2019).
8. Олійник Н. Ю. Формування екологічної компетентності студентів гідрометеорологічного технікуму у процесі навчання інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Харків, 2005. 19 с.

9. Рудишин С., Коренева І., Самілик В. Екологічна компетентність як загальна компетентність вчителів природничих дисциплін. *Український педагогічний журнал*. 2016, №3, С.74-83. URL : <https://www.researchgate.net/publication/323572112> (дата звернення: 3.09.2019).
10. Титаренко Л. М. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2007. 20 с.
11. Пустовіт Н. А., Колонькова О. О., Пруцакова О. Л. Формування екологічно доцільної поведінки школярів. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 140 с.
12. Шапран Ю. П. Екологічна компетентність майбутніх учителів біології : її сутність та діагностика. *Zbiór raportów naukowych. «Postępy w nauce w ostatnich latach. Nowych rozwiązań»* (28.12.2012 – 30.12.2012). Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2012. С. 29-36. URL : konferencja.com.ua > files > image > doklad_12_3-2_06 (дата звернення: 3.09.2019).

References

1. Baiurko, N. V. (2017). *Pidhotovka maibutnix uchyteliv biolohii do rozvytku ekolohichnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly [Preparation of future biology teachers for the development of environmental competence of primary school students]*. Vinnytsia, TOV "Nilan_LTD" (ukr).
2. Hladysh M.O. (2018). Ekolohichna kompetentnist maibutnix fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Environmental competence of future specialists in the social sphere]. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, #8(12). RS Global Sp. z O.O., Warsaw, Poland. Retrieved from [archive.ws-conference.com > wp-content > uploads > ijitss0158](http://archive.ws-conference.com/wp-content/uploads/ijitss0158) (date of appeal: 5.09.2019) (ukr).
3. *Kompetentnist samorozvytku fakhivtsia: pedahohichni zasady formuvannia u vyshchii shkoli [Competency of self-development of a specialist: pedagogical principles of formation in higher education]* (2007). N.V. Kichuk (Ed.). Izmail: IDHU (ukr).
4. Kontseptsia ekolohichnoi osvity Ukrainy [Environmental education concept in Ukraine] (2002). *Informatsiyni zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*, #7 (ukr).
5. Levchuk, N. V. (2012). Sutnisni kharakterystyky kompetentnosti maibutnoho vchytelia pryrodnychkh dystsyplin u haluzi ekolohichnoi osvity [Essential characteristics of the competence of the future natural science teacher in the field of environmental education]. *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Metodyka vykladannia pryrodnychkh dystsyplin u vyshchii ta serednii shkoli"*, 19th Karyshynski chytannia (Poltava, May 17, 2012). Poltava H. Korolenko National Pedagogical University. Prof. M.V. Hrynova (Ed.). Poltava: Astraia (ukr).
6. Lohvinova, Ya. O. (2010). Ekolohichna kompetentnist osobystosti –peredumova zberezhennia zdorovia liudyny [Environmental competence of the personality as a prerequisite for human health preservice]. *Zdorovyi sposib zhyttia – zdorova natsiia – zdorove suspilstvo*: zb. tez dop. I Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kirovohrad, April 8-9, 2010). Ministry of Education and Science of Ukraine, Kirovohrad National technical University. Kirovohrad: KNTU URL : <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/>

- bitstream/123456789/6038/1/ilovepdf_com-83-84.pdf_(date of appeal: 31.08.2019) (ukr).
7. Melnychenko, R., & Tanska, V. (2013). Ekolohichna kompetentnist vchytelia yak peredumova zdiisnennia neperervnoi ekolohichnoi osvity i vykhovannia [Environmental competence of the teacher as a prerequisite for continuous environmental education and upbringing]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. Seria: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity, # 4(2), 271–275. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2013_4%282%29_72_ (date of appeal: 31.08.2019) (ukr).
 8. Oliinyk, N. Yu. (2005). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti studentiv hidrometeorolohichnogo tekhnikumy u protsesi navchannia informatsiinykh tekhnolohii [Formation of ecological competence of students of hydrometeorological technical school in the process of education of information technologies]*. (Abstract of Candidate's Thesis in Education). Kharkiv (ukr).
 9. Rudyshyn, S., Koreneva, I., & Samilyk, V. (2016). Ekolohichna kompetentnist yak zahalna kompetentist vchyteliv pryrodnychyykh dystsyplin [Ecological competence as a general competence of teachers of natural sciences]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, #3, 74-83. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/323572112> (date of appeal: 3.09.2019) (ukr).
 10. Tytarenko, L. M. (2007). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti studentiv biolohichnykh spetsialnostei universytetiv [Formation of ecological competence of students of biological specialties of universities]*. (Abstract of Candidate's Thesis in Education). Kyiv (ukr).
 11. Pustovit, N. A., Kolonkova, O. O., & Prutsakova, O. L. (2014). *Formuvannia ekolohichno dotsilnoi povedinky shkoliariv [Formation of environmentally sound behavior of students]*. Kirovohrad: Imeks-LTD (ukr).
 12. Shapran, Yu. P. (2012). Ekolohichna kompetentnist maibutnykh uchyteliv biolohii: i ii sutnist ta diahnozyka [Ecological competence of future biology teachers: its essence and diagnostics]. *Zbiór raportów naukowych. "Postępy w nauce w ostatnich latach. Nowych rozwiązań"* (28.12.2012 - 30.12.2012). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. "Diamond trading tour". Retrieved from konferencja.com.ua > files > image > доклад_12_3-2_06 (date of appeal: 3.09.2019) (ukr).

ЭКОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ БАКАЛАВРОВ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК КАК ПРЕДПОСЫЛКА ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ ДИНАМИКИ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА

Н. Граматик

Гармония взаимодействия человека с природой является общечеловеческим законом. Недаром современная наука настойчиво доказывает необходимость коэволюции человека и природы, что, в частности, предусматривает внутреннюю гармонию личности как ведущее условие гармонии внешнего мира, в том числе и

природы. Поскольку экологические проблемы обусловлены прежде всего кризисом ценностей, немалое значение приобретает проблема формирования экологической компетентности у учащейся молодежи, ключевая роль в решении которой принадлежит именно учителю естественно-научной образовательной сферы.

Предпосылкой становления ответственности граждан Украины в общении с природой является экологическая грамотность, которая в условиях сложного переходного периода имеет важное значение в решении не только социально-экономических проблем в рамках устойчивого развития, но и призвана помочь устранить противоречия между усвоенными теоретическими сведениями и их использованием для решения конкретных жизненных задач.

Поэтому постижение неразрывной связи с природой предполагает наличие экологической компетентности как одной из ключевых Новой украинской школы. Усиление экологической составляющей современного естественно-научного образования обусловлено прежде всего необходимостью формирования культуры здорового и безопасного образа жизни, является одним из основных направлений разработанной в Украине концепции духовно-нравственного развития и воспитания школьников.

Указанное и определяет своеобразие педагогической деятельности будущих бакалавров естественных наук. Новое понимание роли современного учителя естественных наук предопределяет соответствующие высокие требования как к личности, так и к уровню его экологической компетентности, как важной составляющей профессионализма будущего преподавателя.

Эколого-педагогическая компетентность в системе многоаспектной профессиональной деятельности будущих бакалавров естественных наук выступает первоосновой формирования экологических норм отношения к миру природы, проектирование значимых ценностных ориентаций в сознание воспитанников.

Ключевые слова: экологическое образование и воспитание, ценностное отношение к природе, компетентность, эколого-педагогическая компетентность, Новая украинская школа, профессионализм учителя.

THE ENVIRONMENTAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCE OF THE FUTURE BACHELORS OF NATURAL SCIENCES AS A PREREQUISITE FOR THE POSITIVE DYNAMICS OF PROFESSIONALISM

N. Gramatyk

The harmony of human interaction with nature is a universal law. No wonder modern science persistently proves the need for co-evolution of man and nature, which, in particular, provides for the inner harmony of the personality as a leading condition for the harmony of the outside world, including nature. Since environmental problems are caused primarily by a crisis of values, the problem of the formation of environmental

competence in student youth is of no importance. The teacher of the natural education branch plays the key role in solving the named problem.

Environmental literacy is a prerequisite for the formation of citizens' of Ukraine responsibility for interaction with nature. In conditions of a difficult transition period, environmental literacy is important not only in addressing important social and economic problems in the context of sustainable development. It is also designed to help eliminate the contradictions between the acquired theoretical information and its use for solving specific life problems.

Therefore, unbreakable bonds of relationship with nature presuppose environmental competence as one of the key components of the New Ukrainian School. Strengthening the environmental component of modern natural education is due primarily to the need to form a culture of healthy and safe lifestyles. It is one of the main directions of the concept of spiritual and moral development and upbringing of schoolchildren worked out in Ukraine.

The above mentioned determines the peculiarities of pedagogical activity of the future bachelors of natural sciences. A new understanding of the role of the modern teacher of natural sciences predetermines the corresponding high demands on both the personality and the level of its environmental competence as an important component of the future teacher's professionalism.

Ecological and pedagogical competence in the system of multidimensional professional activity of the future bachelors of natural sciences is the fundamental principle of formation of ecological standards of attitude towards the world of nature, designing significant value orientations in the minds of pupils.

Keywords: *Environmental education and upbringing, value attitude towards nature, competence, ecological and pedagogical competence, New Ukrainian School, teacher's professionalism.*

Грамастик Надія – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: Gramatiknadea@gmail.com

Gramatyk Nadiia – Ph.D. in Education, Department of General Pedagogy, Pre-school, Primary and Special Education, Izmail State Humanitarian University (Izmail, Ukraine). E-mail: Gramatiknadea@gmail.com